

In het kader van het Seminarie Omroep dat gewijd was aan het kijk- en luisteronderzoek in het algemeen en het onderzoek naar het luistergedrag in het bijzonder werd, in samenwerking met Omroep Brabant en met medewerking van de BRT-studiedienst o.l.v. Prof. G. FAUCONNIER, een onderzoek opgezet naar de radiobeluistering, waarvan hier de resultaten volgen.

de beluistering van de gewestelijke omroep

gust de meyer

Opzet en methode

Bedoeling van het onderzoek was een duidelijker beeld te krijgen van de luistergewoonten (binnenlandse en buitenlandse zenders, plaats van beluistering, golflengte), vervolgens de herkenbaarheid en waardering na te gaan van de gewestelijke omroepen, ook nog te peilen naar de belangstelling voor regionale informatie (met een speciale vraag over het experiment met FM-uitzending van de gemeenteraadsverkiezingen op 10 oktober 1976), verder de houding tegenover muziek- en praatprogramma's te onderzoeken, tenslotte te peilen naar een gepast programma voor de zaterdagavond, TV-avond bij uitstek. Extra aandacht werd geschonken aan de jongeren van 12 tot 15 jaar, mede omdat zij in het BRT-luisteronderzoek niet worden betrokken.

De doelstellingen van het onderzoek werden vertaald in concrete vragen en aangevuld met de weerhouden identificatievragen. Het ontwerp van vragenlijst werd onderworpen aan een proefenquête en rekening houdend met de bevindingen daaruit, aangepast. Bij de bevraging werd voor de vraag naar de oorsprong van de regionale informatie en het herkenning-motief gebruikgemaakt van geheugenkaartjes. Het was de ondervrager toegestaan moeilijk verstaanbare termen in eigen bewoordingen toe te lichten. De definitieve vragenlijst werd voorgelegd aan 100 personen, woonachtig in de omgeving van Leuven (de

leeftijdscategorie van 12 tot 15 jaar is, met 20 in aantal, oververtegenwoordigd).

De ondervraagde personen werden niet toevallig maar volgens een zogenaamde quota-sampling uitgekozen. Bij deze techniek wordt de representativiteit met het totale universum bereikt door het gewenste aantal te ondervragen personen op voorhand te definiëren aan de hand van een combinatie van als relevant beschouwde variabelen. Als socio-demografische categorieën werden weerhouden: geslacht (mannelijk, vrouwelijk), leeftijd (12-14, 15-19, 20-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55-64, 65+) en opleiding (lager, lager secundair, hoger secundair, hoger (niet) universitair). Met het uitgeoefende beroep werd geen rekening gehouden voor de samenstelling van het enquête-universum, maar het werd wel, op basis van gegevens verkregen uit de bevraging, als vierde socio-demografische categorie ingevoerd (student, loontrekkende, weddetrekkende, zelfstandig - vrij beroep, zelfstandig middenstand, werkloze, zonder beroep, gepensioneerde).

De enquête-interviews werden afgenomen in de loop van de maand februari 1977.

De vragenlijst

De vragen werden als volgt gesteld:

1. Luistert U naar de radio: (a) ja, (b) neen
1 (a) Indien ja, luistert U:

- (1) op het werk,
- (2) thuis,
- (3) in de auto,
- (4) elders.,

Antwoordmogelijkheden zijn telkens:

- a. ja
- b. neen.

2. Luistert U het meest naar:
(a) de BRT, (b) andere zenders, (c) een toevallig gekozen zender.
2 (a) Indien U het meest naar de BRT luistert, luistert U dan het meest naar:
(1) BRT 1
(2) BRT 2
(3) BRT 3
(4) geen idee welke zender.
3. Luistert U het meest naar (BRT-) programma's op:
(a) middengolf
(b) FM
(c) geen idee.
4. Kan U een programma opnoemen van omroep:
(a) West-Vlaanderen
(b) Oost-Vlaanderen
(c) Brabant
(d) Limburg
(e) Antwerpen
5. Naar welke programma's met volgende titels luistert U:
(a) Variaties
(b) Good Folk
(c) Tone de Plekker
(d) Tegen de Sterren op
(e) Jan en Alleman
Antwoordmogelijkheden zijn telkens:
(1) dikwijls
(2) weinig

- (3) nooit
(4) ken ik niet.
6. Waar haalt U de meeste regionale informatie, via :
- dagblad
 - radio
 - gesprekken
 - advertentiebladen
 - folders of affiches
 - andere.
7. Luistert U wel eens naar het programma «Zondag te Huur» van Omroep Brabant op zondag van 11 tot 11.40 uur :
- 7 (a) Indien ja, is de informatie verstrekt in dit programma U reeds van nut geweest :
- ja
 - neen
8. Vindt U het regionale nieuws in het gehele programma-aanbod :
- zonder nut
 - nogal nuttig
 - zeer nuttig
 - geen opinie
9. Zou U Omroep Brabant herkennen als deze aan het uitzenden is :
- ja
 - neen
- 9 (a) Indien ja, waaraan :
- de stem van de medewerker
 - de muziekkeuze
 - het uitzendingstijdstip
 - het kenwijsje
- Antwoordmogelijkheden zijn telkens :
- ja
 - neen
10. Op dit ogenblik telt men in het geheel van de programma's ongeveer twee derde muziekprogramma's en een derde praatprogramma's. Is deze verhouding muziekpraten goed :
- ja
 - neen
- 10 (b) Indien neen, verkiest U :
- meer muziek
 - meer praten
11. Welke woordprogramma's van Omroep Brabant wil U meer aan bod laten komen :
- sport
 - regionale politiek en sociale problemen
 - andere.
- Antwoordmogelijkheden zijn telkens :
- ja
 - neen
 - geen opinie
- 11 (c) (1) Indien ja, welke :

12. Wanneer U op zaterdagavond naar de radio zou luisteren welk soort van programma zou U dan graag beluisteren :
13. Naar welke regionale omroep luistert U het liefst :
- Limburg
 - Antwerpen
 - Brabant
 - Oost-Vlaanderen
 - West-Vlaanderen
 - weet het niet
- Waarom luistert U het liefst naar deze omroep :
14. Hebt U op 10 oktober 1976 de verkiezingsuitslagen ook op de radio beluisterd :
- ja
 - neen
- 14 (a) Indien ja, op
- BRT 1
 - BRT 2
 - BRT 1 en 2
 - weet niet op welke zender
 - FM
 - AM
 - AM en FM
 - weet niet op welke golflengte
15. Wist U dat elke gewestelijke omroep op een speciale FM-golflengte uitzond met de uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen van de eigen provincie :
- ja
 - neen
- 15 (a) Indien ja, heeft dit U er toe aangezet te luisteren :
- ja
 - neen.

Men merkt dus dat drie open vragen werden ingelast, namelijk het tweede deel van vraag 11 en 13 en vraag 12.

De resultaten (1)

Uit de afzonderlijke vraagstellingen kunnen volgende algemene en opmerkelijke trends in het luistergedrag gedistilleerd worden (gerangschikt in de volgorde van vraagstelling) :

- Praktisch iedereen luistert naar de radio. Luisteren minder : hoogste leeftijdscategorie, de hoogste opleidingscategorie, de gepensioneerden. Het meest wordt thuis geluisterd, dan in de auto en tenslotte op het werk. In deze drie situaties luisteren meest vrouwen. Opvallend hoog is de radiobeluistering op het werk en in de auto in de leeftijdscategorie 15-19 jaar en op het werk door arbeiders.

2. De BRT wordt het meest beluisterd en wanneer de nationale zender niet wordt beluisterd, gebeurt de keuze van een zendstation in de helft van de gevallen onbewust. Andere zenders krijgen relatief meer aandacht in de leeftijdscategorieën 15-19 en 20-24 jaar, maar ook in de oudste leeftijdscategorie. Laten de keuze van het zendstation iets meer aan het toeval over : vrouwen, de jongste leeftijdscategorie, het laagste opleidingsniveau en studenten. BRT 2 wordt het meest beluisterd. 1 op 9 BRT-luisteraars weet niet precies naar welke zender hij luistert. Vooral de jongste leeftijdscategorie en studenten schijnen relatief meer last te hebben met de identificering van de zender. Relatief meer vrouwen stemmen af op BRT 2, relatief meer mannen op BRT 1. Vanaf 35 jaar wordt er meer naar BRT 1 geluisterd maar vóór die leeftijd praktisch uitsluitend naar BRT 2. BRT 2 is bovendien het meest beluisterd door de lagere onderwijscategorie, maar is minder in staat de lagere secundaire en nog minder de hogere onderwijscategorie aan te trekken. In tegenstelling met de andere beroepscategorieën zijn studenten en arbeiders fervente BRT 2-luisteraars.

3. Er wordt iets meer op middengolf dan op FM geluisterd. Het omgekeerde is waar voor bedienden. Een derde van de radioluisteraars heeft er geen idee van op welke golflengte zij afstemmen. De grootste onwetendheid komt voor bij de jongste leeftijdscategorie, studenten én de hoger onderwijs-klasse.

4. Een minderheid van de onder-vraagde personen is in staat correct een programma te noemen van een gewestelijke omroep. Omroep Limburg haalt de hoogste score, gevolgd door Brabant, vervolgens West-Vlaanderen en tenslotte Antwerpen en Oost-Vlaanderen. Men mag zeggen dat vaak hetzelfde programma (bij voorbeeld «Te Bed of niet te Bed» in Limburg, of «Tone de Plekker» in Brabant) wordt genoemd en dat programma's dikwijls enkel met de naam van de presentator kunnen worden omschreven. Voor Limburg en West-Vlaanderen worden onder de juiste antwoorden meer mannen aangetroffen. Meer in het algemeen kan men een ondervertegenwoordiging van de jongste leeftijdscategorieën vaststel-

len en een oververtegenwoordiging van middenstanders en arbeiders.

5. Twee van de vijf geselecteerde programma's van Omroep Brabant, namelijk «Jan en Alleman» en «Tone de Plekker» zijn niet in grote mate onbekend. Het eerste wordt dikwijls beluisterd, het tweede minder.

6. Uit de radio-uitzendingen wordt relatief weinig regionale informatie gepuut, minder dan uit de krant, gesprekken, advertentiebladen, meer dan uit affiches of folders. Het gebruik van de radio als regionale informatiebron schijnt af te nemen met het opleidingsniveau.

7. Ongeveer één derde van de ondervraagde personen luistert naar «Zondag te Huur», meer vrouwen dan mannen, minder arbeiders en meer mensen zonder beroep, hoofdzakelijk huisvrouwen. Ongeveer de helft van de luisteraars van het programma verklaren dat de gegeven informatie van nut is geweest, waaronder de leeftijdscategorie 35-44 jaar meer vertegenwoordigd is.

8. Meer dan de helft van het radio-luisterend publiek vindt het regionaal nieuws in het programma-aanbod nogal tot zeer nuttig. Een uitgesproken positief oordeel schijnt toe te nemen met de leeftijd en het feit gepensioneerd te zijn.

9. Ongeveer 6 op 10 personen bekennen Omroep Brabant niet te zullen herkennen aan de uitzending. Tussen 35 en 64 jaar, bij de secundaire onderwijscategorie en bij middenstanders worden positieve cijfers gehaald. Vooral de stem van de medewerker is een herkenningsfactor. De muziekkeuze is dat meer voor hoger middelbaar-studenten en ook werklozen. Jongeren (studenten en ook arbeiders) schijnen iets meer houvast te hebben aan kenwijsjes.

10. Ongeveer twee derden van de ondervraagden vinden de geponeerde twee derde-verhouding muziek-praten goed. Van de ontevredenen wenst de overgrote meerderheid meer muziek. Men vindt relatief meer ontevredenen in de leeftijdscategorie 15-19 en 20-24 jaar, maar ook in deze van 45-54 jaar. De quasi-totaliteit van hen

wenst meer muziek te horen. De mistevredenen in de twee oudste leeftijdscategorieën zouden liever meer praatprogramma's horen. Ook bij bedienden treft men een grotere afkeurende houding aan, met eveneens een relatief grotere voorkeur voor praatprogramma's.

11. Van het aantal personen dat bepaalde woordprogramma's op Omroep Brabant meer aan bod wil laten komen spreekt telkens ongeveer één derde zich uit voor sport, regionaal politiek en sociaal nieuws en andere programma's.

Telkens iets minder dan het dubbel van het aantal voorstanders is het aantal tegenstanders voor meer sport- en regionale probleem-programma's.

Er zijn ongeveer evenveel voor- als tegenstanders van nog andere programma's. Het zijn vooral mannen die meer sportprogramma's willen; vrouwen stellen zich negatief op tegenover sport- maar ook, in mindere mate, voor regionale probleemprogramma's of enig ander programma. Sportprogramma's worden verder meer gevraagd door de jongste en de 4 hoogste leeftijdscategorieën en ook nog door lager secundair-studenten en bedienden. De vraag naar programma's met regionale problemen schijnt toe te nemen met de de leeftijd en het opleidingsniveau. Bedienden, beroepslozen en gepensioneerden zijn er ook voorstander van. Volgende categorieën van woordprogramma's, andere dan sport- en regionale probleemprogramma's, willen mannen op Omroep Brabant geprogrammeerd zien: kwisprogramma's, jeugdprogramma's, kerkelijke uitzendingen en vervolgens, met minder benoemingen, programma's i.v.m. leefmilieu, informatieprogramma's over muziek en in verband met de duivensport. Vrouwen wensen dan op de eerste plaats humoristische programma's, vervolgens kwisprogramma's, informatieprogramma's i.v.m. film en muziek, en tenslotte programma's met mogelijkheid tot feedback, luisterspelen, specifieke damesprogramma's en praatprogramma's i.v.m. kleinkust.

12. Volgende antwoorden worden gegeven op de vraag naar het voorkeurprogramma voor de zaterdagavond:

	vrouwen	mannen
Popmuziek	22.44 %	2.1 %
Lichte muziek	32.64 %	36.3 %
Top-30	6.12 %	0.0 %
Kleinkust	2.04 %	2.1 %
Luisterspelen	2.04 %	0.0 %
Country & Western muziek	0.00 %	2.1 %
Klassieke muziek	8.16 %	21.0 %
Gevarieerd programma	4.08 %	12.6 %
Verzoekprogramma	6.12 %	0.0 %
Sportprogramma	0.00 %	4.2 %
Kwisprogramma	2.04 %	2.1 %
Tevreden met huidige toestand	0.00 %	2.1 %
Geen idee	14.28 %	13.0 %

13. De grote meerderheid van de ondervraagden kan geen voorkeur uitspreken voor een bepaalde gewestelijk omroep. Diegenen die dat wel doen luisteren liefst naar omroep Brabant, op de voet gevolgd door Limburg, vervolgens Antwerpen, Oost- en West-Vlaanderen. Brabant is de lievelingsomroep van jongeren en studenten, Limburg van een ouder publiek.

Als voorkeursmotieven worden genoemd door mannen:

Antwerpen:

de verzoekprogramma's, de presentatie, de aangenaamste gesprekken, de beste lichte muziek.

Brabant:

Afkomst, de meeste muziek en regionale informatie.

Limburg:

de afkomst, de avonduitzendingen, de goede presentatie, Jos Ghijsen, de beste programma's

Oost-Vlaanderen:

de goede programma's.

Vrouwen noemen de volgende redenen voor de voorkeur voor een gewestelijke omroep:

Antwerpen:

goede programma's, sympathieke omroep.

Brabant:

de lichte muziek (de helft), de goede presentatie, de regionale informatie.

Limburg:

de afkomst, de goede avondprogramma's, Jos Ghijsen, goede muziek, afwisseling, de beste programma's.

West-Vlaanderen: de pop-muziek.

14. Iets meer dan één derde van de radioluisteraars heeft de uitzending

naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen beluisterd. Meer luisteraars vindt men in de twee hoogste leeftijdscategorieën en bij de gepensioneerden, mensen met middelbare schoolopleiding en bedienden.

BRT 1 werd iets meer exclusief beluisterd dan BRT 2. Eén vierde van de luisteraars weet niet via welke zender en een niet gering deel heeft beide zenders beluisterd.

Er bevinden zich weinig mannen en veel vrouwen onder de BRT-2-luisteraars, meer jongeren en mensen met een lagere opleiding, studenten en arbeiders. Eén derde van de luisteraars van het verkiezingsprogramma weet niet op welke golflengte geluisterd werd. Voor het overige werden FM en AM in gelijke mate beluisterd, FM meer bij jongeren, studenten en bedienden, AM meer bij ouderen, vooral mensen van 65 jaar en ouder en gepensioneerden.

15. Minder dan een derde van de radioluisteraars was op de hoogte van het regionale FM-experiment met de verkiezingsuitzending, in nog grotere verhoudingen de jongste leeftijdscategorieën, studenten en arbeiders. Zijn beter op de hoogte: mensen tussen 45 en 64, hogere opleidingsniveaus, bedienden en beroepslozen. De kennis omtrent het experiment heeft iets meer dan de helft van de radiobeluisteraars aangezet te luisteren, vooral dan de mensen zonder beroep.

Conclusie

Met het nodige voorbehoud, onder meer voor wat betreft de plaats en omvang van de steekproef, kan gesteld worden dat voor wat de luistergewoonten betreft 11,4 % van de radioluisteraars een zendstation eerder toevallig kiest, dat radio buitenshuis beluisterd wordt door ongeveer 20 à 25 % (in de auto) van de ondervraagden, dat in 33,3 % van de gevallen niet geweten is welke golflengte wordt beluisterd.

Van de BRT-luisteraars heeft 10,9 % geen idee van de zender die meest beluisterd wordt. De gewestelijke omroepen zijn weinig gekend aan hun programma's, nog het meest door een populair programma met een populaire presentator, zoals Limburg en

Brabant; voor deze laatste kan respectievelijk in slechts 31,4 en 22,8 % van de gevallen een programma correct geïdentificeerd worden met de omroep.

Van de vijf voor Omroep Brabant geselecteerde programma's zijn er slechts twee niet in grote mate onbekend, de onbekendheidspercentages variëren van 87,5 over 80,2, 67,7 tot 38,5 en 28 %. Slechts 39,5 % van de radioluisteraars zou Omroep Brabant aan de uitzending herkennen, in vele gevallen dan nog aan de presentator. Het populariteitsprofiel van de gewestelijke omroepen is weinig scherp uitgetekend: 61,4 % kan geen speciale voorkeur voor een gewestelijke omroep uitspreken. Overigens wordt Brabant (15,6 %), op de voet gevolgd door Limburg (13,5 %), in het Leuvense als populairste omroep aangezien, op enige afstand gevolgd door Antwerpen (7,2 %). Oost- en West-Vlaanderen halen slechts 1 %. In de voorkeursmotivatie spelen de muziekvoorkeur, de presentatie en weer de persoonlijkheid van de presentator een grote rol maar ook wel eens emotionele banden tussen (vroegere) woonplaats en gewestelijke omroep. Omroep Brabant wordt speciaal genoemd om de regionale informatie. Wat de regionale informatie betreft komt de radio met 13,5 % achter de krant (36,4), gesprekken (22,9), advertentiebladen (18,7) en slechts vóór folders en affiches (7,2 %). Nochtans luistert 34,3 % naar een typisch informatieprogramma van Omroep Brabant en verklaart 45,4 % van de luisteraars reeds van de informatie gebruik te hebben gemaakt. Overigens in het algemeen vindt 9,3 % van het radioluisterend publiek regionaal nieuws «zeer» en 48,9 % «nogal» nuttig, 11,4 % zonder nut en 30,2 % heeft daarover geen opinie.

Het experiment met de geregionaliseerde informatie-uitzending was slechts door 30,9 % van de radioluisteraars gekend, maar 36,3 % verklaarde er door aangezet te zijn te luisteren.

In de praktijk beluisterde 41,6 % (eventueel afgewisseld met BRT 1) het experiment op BRT 2 en 30,5 % exclusief op FM, 36,1 afwisselend met AM.

De bestaande verhouding tussen muziek- en praatprogramma's wordt goedgekeurd door 66,6 % van de ra-

dioluisteraars, 81,2 % van de ontevreden wenst meer muziek. Specifiek voor Omroep Brabant spreekt 23,9 % van de radioluisteraars zich uit voor meer sport- en 25 % voor meer sociaal-politieke programma's op regionaal niveau. Maar veel hoger in aantal zijn de tegenstanders: respectievelijk 43,7 en 40,6 %. Samen met de antwoorden van diegenen die nog andere programma's wensen (23,9 % die slechts 22,9 % tegenstanders heeft) tekenen zich verschillende smaakpublieken af, die men ook terugvindt in het voorkeursprogramma voor de zaterdagse radio-avond.

De vraag naar klassieke muziek is daar opvallend hoog. Doorheen het totaalpakket van resultaten schijnt zich, met de nodige nuanceringen aan te vullen, een opsplitsing te manifesteren tussen enerzijds een mannelijk en anderzijds een vrouwelijk deelpubliek, zoals bijvoorbeeld blijkt uit de voorkeur voor het zaterdagavondprogramma, vervolgens tussen enerzijds een jonger, arbeiders- of studentendeelpubliek met een lager opleidingsniveau en anderzijds een ouder, bedienden- of gepensioneerde deelpubliek met een hogere opleiding, zoals bijvoorbeeld blijkt uit de voorkeur voor één van de BRT-zenders. Herhaaldelijk vindt men nochtans zeer specifieke resultaten voor deelsegmenten van het publiek die niet volgens deze beide ruime categorieën kunnen geïnterpreteerd worden.

De resultaten van het onderzoek suggereren dat iets kan gedaan worden aan de informatieverstrekking omtrent het gebruik van golflengten en aan de herkenbaarheid van de gewestelijke omroepen, dat regionale informatieprogramma's slechts door een minderheid gewaardeerd worden, dat deelpublieken specifieke programma's kiezen.

In globo wijzen de resultaten er op dat het ondervraagde publiek BRT 2 in het algemeen en Omroep Brabant in het bijzonder niet zozeer als regionale omroep ziet maar eerder als de ontspanningszender met weinig aandacht vragende achtergrondmuziek.

(1) De volledige resultaten zijn gerangschikt in een tabel die hier, gezien de omvang, niet kan weergegeven worden. Geïnteresseerden kunnen op eenvoudige aanvraag een copie van deze tabel, alsook van het sample, op het redactiesecretariaat bekomen.